

Oddział ZKP w Baninie

Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie w Baninie powstało 2 lutego 2002 r. Przez pierwsze dwa lata formalnie funkcjonowało jako klub przy żukowskim O/ZKP. Przewodniczącym został Albin Bychowski. Nieco wcześniej, w listopadzie 2001 roku odprawiono pierwszą mszę świętą z liturgią w języku kaszubskim w Baninie. To był faktyczny początek zrzeszeniowej działalności. Od tego czasu msze regularnie odprawiane są zawsze w ostatnią niedzielę miesiąca¹⁶⁸. Terenem działania oddziału jest obszar dawnej gminy Banino (od Czeczewa po Matarnię). Tak jest do dnia dzisiejszego, chociaż w oddziale są też członkowie z bardziej odległych stron, np. z Kartuz czy Gdyni, a nawet jedna osoba z Kanady. Jest to Sławomir Dudalski – lider zespołu „Lëdowô nòta” z Hamilton.

Organizacja od początku działa na polu utrwalania i wzmacniania podmiotowości Kaszubów. Jednym z pierwszych większych wydarzeń było uroczyste poświęcenie obrazu Sługi Bożego bpa Konstantyna Dominika¹⁶⁹. Namalowała go Dorota Gurczak-Żuromska z Barniewic, a ufundowali członkowie ZKP. Do odsłonięcia zaproszono prezesa ZKP, prof. Brunona Synaka, natomiast poświęcenia dokonał ks. prał. Stanisław Gackowski z Żukowa. Homilię o świątobliwym życiu biskupa wygłosił w języku kaszubskim ks. Roman Skwiercz. Uroczystość odbyła się w dniu 28 kwietnia 2002 r.¹⁷⁰.

Po wyborze A. Bychowskiego na burmistrza gminy Żukowo obowiązki przewodniczącego klubu przejął w dniu 4 kwietnia 2003 r. Eugeniusz Pryczkowski. Tego roku w lipcu odbyła się I Pielgrzymka Kaszubska do sanktuarium Królowej Kaszub w Sianowie. W pracy doktorskiej E. Pryczkowskiego napisano: *Pielgrzymi nieśli obraz z wizerunkiem bpa K. Dominika. Główną intencją odpustu w 2003 roku była rychła beatyfikacja bpa K. Dominika. Akurat rok wcześniej ZKP w Baninie ufundowało obraz, który wisi w prawej nawie kościoła parafialnego w Baninie. Ten obraz był wniesiony na ołtarz pielgrzymkowy*

¹⁶⁸ E. Pryczkowski, *Zrzeszeni z Baninie*, Banino 2006, ss. 32-37.

¹⁶⁹ Bp K. Dominik urodził się 7 listopada 1870 w Gnieździe pod Puckiem w parafii swarzewskiej słynnej z sanktuarium Królowej Morza. Maturę zdał w 1893 roku w Chełmnie. Po studiach w Seminarium Duchownym w Pelplinie otrzymał święcenia kapłańskie 25 marca 1897 roku, a sakrę biskupią w 1928. Jako kapłan, opiekun kleryków i późniejszy rektor seminarium wyróżniał się niezwykłą mądrością i świątobliwością. Za życia cieszył się wyjątkowym szacunkiem. W czasie wojny internowany przez Niemców. Zmarł 7 marca 1942 w Gdańsku w opinii świętości.

¹⁷⁰ EE. Pryczkowsy, *Symboliczne przeniesienie kultu Konstantyna Dominika na Środkowe Kaszuby*, „Czas Żukowa”, Nr 9/2002, ss. 10-11.

Pierwsza msza z kaszubską liturgią słowa.

Teatr z Luzina przedstawił w Baninie sztukę „Dziewczã i miedza”.

W 2003 wyruszyła I Kaszubska Pielgrzymka do Sianowa.

w Sianowie i towarzyszył około 20 tysiącom wiernych podczas ceremonii odpustowych. Pielgrzymi zanieśli też dar – Księgę cudów i łask Matki Boskiej Królowej Kaszub (*Ksãga cëdów i łask Matczy Bòszi Królewj Kaszëb*). Od tego czasu jest ona w sanktuarium. Nawiązuje ona do księgi wspomnianej podczas wizytacji bpa J. Rybińskiego w roku 1782¹⁷¹. [...] Pątnicy niosą czarno-żółte flagi, transparenty z napisami w języku kaszubskim i są odziani w żółte koszulki z czarnym gryfem¹⁷². Tradycja pielgrzymki pięknie się rozwinęła. Obecnie jest to ważny obszar działalności oddziału przygotowywany wraz z parafią, który wzmacnia więzi międzyludzkie, zwiększa potencjał kulturowy i religijny społeczności parafii banińskiej. Co roku pielgrzymi z Banina przygotowują oprawę jednej z sobotnich mszy odpustowych w Sianowie.

Wkrótce po pierwszej pielgrzymce w kościele banińskim zorganizowano występ teatru amatorskiego z Luzina z przedstawieniem opartym na sztuce ks. Bernarda Sychty o tytule „Dzëwczã i miedza”. Po spektaklu odbyło się spotka-

¹⁷¹ Zob.: E. Pryczkowski, *Zrzeszeni...*, dz. cyt., ss.59-63.

¹⁷² E. Pryczkowski, *Swiõnowskõ nasza Matinkò. Dzieje parafii i sanktuarium oraz cuda Królowej Kaszub*, Banino 2016, s. 271.

nie w salce katechetycznej, na którym poinformowano, że w obu szkołach (Banino i Miszewo) uczony jest już język kaszubski w wymiarze dwóch godzin tygodniowo, zaś trzecia przeznaczana jest na wycieczki poznawcze po Kaszubach¹⁷³. Wydarzenie o podobnym artystycznym charakterze odbyło się miesiąc później czyli 25 października 2003 w miszewskiej remizie. Związane było z 30-leciem pracy twórczej kompozytora Jerzego Stachurskiego z Czeczewa¹⁷⁴.

Po niemal dwóch latach działalności Klubu ZKP 21 lutego w Wieżycy, powołano O/ZKP w Baninie. Pod uchwałą podpisał się ówczesny prezes organizacji, prof. Brunon Synak. W chwili powołania oddział liczył 72 członków. Nowa sytuacja wymagała zmiany struktury organizacyjnej. Prezesem został dotychczasowy przewodniczący.

W specjalnym wystąpieniu naświetlił on ogólną filozofię funkcjonowania oddziału, która prezentuje się następująco: *W świadomości Kaszubów wciąż pokutuje przeświadczenie, że Kaszuby są tam, gdzie mówi się po kaszubsku. Istotnie, język kaszubski jest fundamentem naszej etniczności, jednakże jego powolny zanik na wskazanym obszarze w żadnym stopniu nie oznacza, że jednocześnie zanika tożsamość Kaszubów tu mieszkających, że kurczą się Kaszuby,*

Członkowie ZKP co roku wyjeżdżają na wanogi. W 2005 r. byli w Bytowie.

¹⁷³ J. Dosz, *Teatralne wydarzenie w Baninie*, „Czas Żukowa”, nr 10/2003, s. 10.

¹⁷⁴ J. Lau, J. Dosz, *Tłumy w miszewskiej remizie*, „Czas Żukowa”, nr 11/2003, s. 8.

W 2003 powstał klub „Cassubia”.

nie tylko w sensie geograficznym. Naszym podstawowym zadaniem jest utrwalenie tej kaszubskości, wskazanie na odwieczne wartości, które były i są tu obecne, a które są nieco przytłumione, czyli: przywiązanie do Kościoła, do rodzinnej ziemi, szacunek dla starszych, etos pracy, więź międzysąsiedzka generująca inicjatywy dla wspólnego dobra. Te zaledwie cztery lata funkcjonowania banińskiego ZKP udowadniają jak bliskie są one mieszkańcom naszego terenu. Ponadto obalają mit, że język kaszubski i kaszubszczyzna są zarezerwowane tylko dla starszego pokolenia. W naszym oddziale jest kilkadziesiąt młodych osób, studentów, młodych absolwentów mówiących po kaszubsku lub pragnących utrwalić znajomość rodzimej mowy, której – niestety – „nie wyssali już z mlekiem matki” i którzy są szczerze zaangażowani w kreowanie wartości kaszubskich mając pełną świadomość, jak wielki posiadają walor w europejskiej rodzinie narodów i grup etnicznych.

Nie można jednak poprzestać na utrwalaniu. Trzeba – zgodnie ze słowami Ojca Świętego wypowiedzianymi w Sopocie 5 czerwca 1999 roku – pogłębiać, pogłębiać zwłaszcza znajomość języka kaszubskiego jako fundamentu i głównego spoiwa wiążącego członków naszej organizacji. Stąd podejmowanie – aczkolwiek bardzo wyważone i delikatne – inicjatyw związanych z wprowadzaniem języka kaszubskiego do szkół i liturgii kościelnej jako dwóch podstawowych

Oddział liczy obecnie ponad 260 członków. Kilka razy w roku wręczane są nowe legitymacje, m.in. na Festynach Kaszubskich. W 2017 r. otrzymali je Justyna i Dawid Czepli oraz Piotr Ceynowa.

filarów zachowania kaszubszczyzny. Rezultaty tych działań są widoczne, choć wiele na tej płaszczyźnie mamy do zrobienia na całych Kaszubach. Już jednak znaczące bardzo pozytywne efekty w nauce szkolnej, a także wzruszenie wielu wiernych – uczestników mszy z kaszubską liturgią, pozwalają sądzić, że kierunek działań jest dobry.

Od nas wszystkich zależy bowiem przyszłość naszego regionu: od aktywności młodych i odpowiedniego przykładu starszych. Oby przyszłe pokolenia nie musiały mieć pretensji, że nie przekazano im naszego bogatego kulturowego dziedzictwa. To wielkie i bezcenne działanie. Szczęśliwi ci, którzy biorą i ci, którzy zechcą wziąć, udział w tym dziele¹⁷⁵.

W skład nowego zarządu wybrano zastępców prezesa Krystynę Daleką i Witolda Szmidtke. Sekretarzem została Magdalena Bisewska, skarbnikiem Jerzy Komkowski. Natomiast Bogumiła Albecka, Albin Bychowski, Barbara Jancen, Renata Pupacz, Beata Kreft i Mirosława Groth zostali członkami zarządu¹⁷⁶. Druga kadencja E. Pryczkowskiego (2007-2010) była ścisłą kontynuacją dotych-

¹⁷⁵ E. Pryczkowski, *Zrzeszeni...*, dz. cyt., s. 96.

¹⁷⁶ J. Dosz, *Banino wbrew socjologom*, „Czas Żukowa”, Nr 4/2004, s. 13.

Szkółki haftu działają w Miszewie i Baninie.
Z prawej Alina Lech-Wierzińska.

czasowej działalności. W nieco zmienionym składzie zarządu znaleźli się: wiceprezesa Mirosława Groth i Witold Szmidtkę, sekretarz Barbara Jancen, skarbnik Jerzy Komkowski oraz Albin Bychowski, Krystyna Daleka, Beata Kreft, Lucyna Dorawa – Biłanicz, Lucyna Reiter – Szczygieł i Aneta Bielewicz – jako członkowie zarządu. Na zebraniu inauguracyjnym działalność ZKP Banino jako oddziału obecny był prezes organizacji, prof. Brunon Synak¹⁷⁷, który powiedział wówczas: *Part baniński jest całkowitym zaprzeczeniem tego wszystkiego, co prognozowali socjologowie. Wtedy mówiono, że miejscowości położone w pobliżu aglomeracji trójmiejskiej będą zatracaly tożsamości, tradycję, język*

¹⁷⁷ Brunon Synak urodził się 23 października 1943 roku w Podjazach w gminie Sulęcyno. Maturę zdał w Kościerzynie w 1962 r. Karierę naukową rozpoczął w Studium Wychowania Fizycznego w Gdańsku, a następnie w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku, którą ukończył w 1969 r. W 1973 r. obronił pracę doktorską, a w 1982 r. habilitacyjną. Tytuł profesora otrzymał w 1993 r. Był wybitnym socjologiem, autorem wielu referatów naukowych i książek. Przez trzy kadencje pełnił funkcję prorektora Uniwersytetu Gdańskiego. Był też przez dwie kadencje przewodniczącym Sejmiku Województwa Pomorskiego (2002–2010). Przez dwie kadencje był prezesem ZKP (1998–2004). Zmarł po ciężkiej chorobie 18 grudnia 2013 r. Pochowany jest na cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku.

Wręczenie sztandaru w 2006 roku było jednym z największych wydarzeń w dziejach O/ZKP w Baninie. Sztandar na ręce E. Pryczkowskiego przekazuje prezes ZKP Artur Jabłoński.

W tym samym roku sztandar wziął udział w pieszej pielgrzymce na Giewont. Niósł go wieloletni chorąży poczty Jerzy Komkowski (całkiem z prawej).

Laureaci Konkursu im. Jana Trepczyka, 2016 r. wraz z organizatorami i jurorami.
Pierwsza z lewej prezes O/ZKP w Baninie Elżbieta Pryczkowska.

*kaszubski, wszelkie wartości regionalne. W Baninie udowodniście, że jest zupełnie inaczej. Co jeszcze jest bardzo ważne, mianowicie to, że jesteście otwarci na sąsiednie i dalej położone party i kluby ZKP. To, że są tu delegacje z różnych oddziałów, że występuje zespół z sąsiedniej wsi, dobrze służy naszej społeczności zrzeszonej*¹⁷⁸.

Dwie kadencje E. Pryczkowskiego zakończyły się 15 października 2010 r. Wówczas oddział liczył już 209 członków. Nowym prezesem został dotychczasowy wiceprezes Witold Szmidtko¹⁷⁹. Na zebraniu podkreślał wolę kontynuacji działań, dodając: *Chciałbym też lepiej rozwinąć sieć komunikacji pomiędzy członkami, skupiając się bardziej na ożywieniu strony internetowej i łączności e-mailowej. Ważna będzie też współpraca między różnymi stowarzyszeniami działającymi na naszym terenie.* Zarząd stanowili: wiceprezesi Mirosława Groth i Eugeniusz Pryczkowski, sekretarz Barbara Jancen, skarbnik Anna Mathea oraz

¹⁷⁸ J. Dosz, *Banino wbrew socjologom*, „Czas Żukowa”, Nr 4/2004, s. 13.

¹⁷⁹ W. Szmidtko ur. się 28 listopada 1973 roku w Kartuzach. Uczęszczał do szkół podstawowych w Pępowie i Miszewie, następnie do Liceum Ogólnokształcącego w Gdyni. Ukończył w 1997 roku Wydział Zarządzania na Uniwersytecie Gdańskim. W czasie studiów był członkiem klubu studenckiego „Pomorania”. Od początku istnienia O/ZKP w Baninie jest jego członkiem, od 2004 r. wiceprezes, a od 2010 – prezes oddziału. Od 2002 roku jest radnym Gminy Żukowo. W 2014 r. został przewodniczącym Rady Miejskiej. Mieszka w Pępowie. Żona Marlena, dwóch synów.

członkowie Jerzy Komkowski, Barbara Jancen, Aneta Bielewicz, Lucyna Reiter – Szczygieł, Dariusz Labuda, Ludwik Breza i Andrzej Kreft. W drugiej kadencji w zarządzie debiutowali: Szymon Jancen i Roman Las. W Komisji Rewizyjnej zasiadali m.in.: Alina Lech-Wierzińska, Maria Bastian, Kazimierz Bastian, Grażyna Bychowska, Mieczysław Stencel, Ryszard Ustowski, Janusz Mallek, Marek Serkowski¹⁸⁰.

Po dwóch kadencjach prezesury W. Szmidtke, w 2016 r. stery organizacji po raz pierwszy przejęła kobieta – Elżbieta Pryczkowska¹⁸¹. W składzie zarządu znaleźli się: wiceprezesi Witold Szmidtke i Ludwik Breza, sekretarz Mirosława Groth, skarbnik Aneta Bielewicz oraz członkowie zarządu Marek Biłanicz, Albin Bychowski, Jerzy Komkowski, Dariusz Labudda, Eugeniusz Pryczkowski, Lucyna Reiter-Szczygieł i Bogumiła Roppel¹⁸².

W powyższych składach i w zgodzie z zakreśloną w 2004 roku filozofią działania oddział ZKP stale angażuje się w edukację regionalną poprzez wprowadzanie języka kaszubskiego do szkół i organizowanie wielu cyklicznych wydarzeń, np. Konkursu Multimedialnego i Festiwalu Humoru Kaszubskiego. W ten nurt wpisują się też dwie szkoły haftu kaszubskiego w Baninie i Miszewie oraz zespoły kaszubskie: dziecięce „Spiéwné kwiôtci” i „Mùlci” oraz młodzieżowy „Młodzëzna”, a także zespół stworzony przez studentkę musicalu Akademii Muzycznej w Gdańsku Weronikę Pryczkowską, w skład którego weszli Wojciech Woyda, Paweł Hejmowski i Bartłomiej Ranachowski. Ponadto w latach 2001-2016 pod kierunkiem Urszuli Hejmowskiej funkcjonował chór „Chòranka”. To imię, oznaczające w języku kaszubskim piosenkę, chór otrzymał 27 lipca 2003 r.

¹⁸⁰ AZKPB, Listy do członków Oddziału.

¹⁸¹ E. Pryczkowska jest nauczycielką i dziennikarką. Urodziła się 5 listopada 1973 roku w Kartuzach. Pochodzi z Łączyna w gminie Stężyca, gdzie ukończyła szkołę podstawową, a później LO im. H. Derdowskiego w Kartuzach. Jest absolwentką Pedagogiki oraz studiów z języka kaszubskiego na Uniwersytecie Gdańskim. Wspólnie z mężem prowadziła magazyn kaszubski „Rodnô Zemian” w Telewizji Gdańsk. Publikowała w gazetach lokalnych i regionalnych, m.in. w „Nordzie”, „Stegnie” i „Pomeranii”, w której nadal ukazują się jej konspekty do nauki kaszubskiego. W 2001 roku zamieszkała w Baninie. Od 2003 roku jest nauczycielem języka kaszubskiego w SP im. Jana Trepczyka w Miszewie, związana także ze szkołami w Tuchomiu i Żukowie. Jest współautorem (wspólnie z mężem) antologii kaszubskiej poezji dziecięcej *Mësła dzecka*, Banino 2001. Prowadzi dziecięcy zespół folklorystyczny „Mùlci”. W 2012 roku ukazała się jej książka ze scenariuszami przedstawień teatralnych w języku kaszubskim *W krójnje Grifa* (współautorki: Dorota Formela i Teresa Wejer). Jest też autorką podręcznika do nauki kaszubskiego *W jantarowi krójnje* (współautor: Jadwiga Hewelt). Laureatka wyróżnienia Skra Ormuzdowa. Mąż Eugeniusz, córka i trzech synów.

¹⁸² AZKPB, Listy do członków Oddziału.

Zjazd Chórów Kaszubskich był znaczącym wydarzeniem (2012) w dziejach Banina.

Większość członków grupy była związana także formalnie z ZKP¹⁸³. Chór wraz z ZKP był w dniu 15 września 2012 r. organizatorem wielkiej uroczystości w Baninie – jubileuszowego X Zjazdu Kaszubskich Śpiewaków. W kościele odbyły się wówczas koncerty kilkunastu chórów z całego regionu.

Znaczącym wydarzeniem w dziejach oddziału było wręczenie i poświęcenie sztandaru organizacji. Uroczystość odbyła się 18 czerwca 2006 r. Głównym elementem sztandaru jest wizerunek Matki Boskiej Sianowskiej – Królowej Kaszub, do której co roku pielgrzymują parafianie z Banina. W jej otoku jest cytat z pieśni: *Dzejów, wiarë, mòwë, pròwdë – znanków naszich mdzemë strzec*, który jest kwintesencją słów Jana Pawła II wypowiedzianych w 1987 r. w Gdyni: *Drodzy bracia i siostry Kaszubi, strzeżcie tych wartości i tego dziedzictwa, które stanowią o waszej tożsamości*¹⁸⁴. Na rewersie jest kaszubski gryf. Sztandar poświęcił ks. prof. Jan Perszon. Podczas tej samej uroczystości poświęcono także obelisk pamięci ks. prał. Józefa Bigusa, który poświęcił ks. prał. Stanisław Gackowski – dziekan żukowski. Kamień ufundowali członkowie ZKP Bernadeta i Czesław Bielicy z Kawli Dolnych. Napisano na nim: *Ksädzu Pralutowi Józefòwi Bigùsowi (3 II 1908 – 15 VI 1996) Sënowi Kaszëbsczi Zemi, co serce*

¹⁸³ E. Pryczkowski, *Zrzeszeni...*, dz. cyt., ss. 64-65.

¹⁸⁴ Zob.: E. Pryczkowski, *Bòże pòmagòj. Jan Pawel II do Kaszubów*, Banino-Pelplin 2005.

W Baninie zespoły z całych Kaszub

Na dożynkowej scenie w Baninie królowała kaszubszczyzna i to zarówno w wydaniu tradycyjnym, jak i współczesnym.

Licznie zebranej widowni szczególnie podobały się piosenki w wykonaniu Igi Fierki – laureatki „Szansy na sukces”, która – oprócz angielskich i jednej francuskiej – zaśpiewała też dwa kaszubskie przeboje „Dětci, dětci” i „Leno Të”. Równie udany występ miał zespół „To i owo” (Marta Okrój, Aleksandra Okrój, Weronika Pryczkowska i Błażej Plichta), który dzień wcześniej wrócił z wokalnego festiwalu w Bulgarii, gdzie odniósł sukces zajmując drugie miejsce.

Festyn otworzył proboszcz parafii,
ks. Roman Janczak wraz z prezesem Oddziału Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w Baninie, Witoldem Szmidtke.

– Jestem bardzo zadowolony z tak dobrej współpracy. W Baninie jest bardzo dużo nowych mieszkańców. Przy mądrej wspólnej działalności można zrobić wiele dobrego, co widać doskonale na tym placu – podkreślił ks. Janczak.

Rzeczywiście, na placu przy kościele było mnóstwo atrakcji, począwszy od ciast i chleba ze smalcem, a kończąc na karuzeli i zjeżdżalni.

Były także stoiska z makijażem,

malowaniem buziek, jeszcze inne promowały zdrowy styl życia. Niewątpliwie to ostatnie cechuje studio S7, które między innymi uczy tańców latynoamerykańskich. Pokaz takiego tańca oraz krótką

lekcję zaprezentowała jedna z tancerek. Zatańczyły także panie z Kola Gospodyń Wiejskich w Chwaszczynie, co spotkało się z dużym aplauzem publiczności. Nie mniejszy towarzyszył również występom „Levina” z Lęborka pod kierunkiem Franciszka Okonia i kapeli kaszubskiej Szutenbergów ze Staniszewa. Na scenie zaprezentowało się też sporo dzieci. Najdłuższą drogę pokonał liczny zespół folklorystyczny „Kacper i Lénka” z Niezabyszewa pod Bytowie. Grupa śpiewała i tańczyła w tradycyjnym kaszubskim stylu. Z kolei „Śpiéwné kwiótczi” z Banina wykonały kilka nowych utworów, napisanych specjalnie dla nich.

Festyn kaszubski w Baninie

zorganizowany był już po raz dziewiąty. Mimo deszczowej pogody, impreza była bardzo udana. Wykazała przede wszystkim bardzo pozytywny przykład integracji opartej o kulturowość kaszubskiego regionu. Na szczególne słowa uznania zasługują wszyscy członkowie Zarządu ZKP w Baninie, którzy poświęcając swój czas włożyli wiele trudu w sprawną organizację imprezy.

Sponsorzy: Gmina Zukowo, firma „Wroński” – Miszewo, Leszno, „Marba” z Miszewka, „Mulk” z Miszewka, Wulkanizacja Chrabkowski z Miszewa, „Complex” z Banina, Marian Stenzel z Pępowa, Grzegorz Stenzel z Rębichowa, Sklep Jabłońskich z Banina, Sławomir Dudalski z Kanady, Dworek Novello, Oddziały ZKP w Kolbudach i Zukowie.

Jan Dosz

X-lecie O/ZKP w Baninie odbyło się w restauracji „Mùlk”.

*i robõtã pòswiãcyl naszim stronóm, Wdzãczny Kaszëbi 18 VI 2006 r.*¹⁸⁵. Promowano także pierwszą monografię oddziału o tytule *Zrzeszeni w Baninie*.

Do wydarzeń integracyjno-kulturowych należą wycieczki do ważnych miejsc regionu. Członkowie ZKP odwiedzali ciekawe miejsca Kaszub, jak Półwysep Helski, Lębork, zamki w Słupsku i Bytowie, Chojnice i inne. Organizacyjnym przedsięwzięciem były wyjazdy do Berlina. Po drodze zwiedzano zamek w Darłowie, w którym spoczywa kaszubski książę Eryk II, który przez 41 lat był królem krajów skandynawskich. W ostatnich latach odbyły się wyjazdy na Kurpie (2014), z którymi nawiązano współpracę kulturową, na Kujawy, gdzie poznawano początki państwa polskiego, na Świętą Górę Polanowską koło Koszalina oraz w 2018 r. do Warszawy. Celem tej wyprawy była obecność w bazylice Centrum Opatrzności Bożej na obchodach setnej rocznicy odzyskania niepodległości z udziałem prezydenta Polski. Odczytano tam jedno wezwanie modlitw wiernych w języku kaszubskim, co było znaczącym wydarzeniem w dziejach obecności języka kaszubskiego w liturgii mszy świętej. Czterem ostatnim po-

¹⁸⁵ Jan Antonowicz, *Jidą w przòdk z kaszëbizną*, „Norda”, 23 czerwca 2006 r.

Wanoźnicy z Banina przed Zamkiem Królewskim w Warszawie.

dróżom towarzyszył zespół „Mùlczì”, który wystąpił m.in. przed pałacem wilanowskim (2018), a wcześniej przed bazyliką w Strzelnie Kujawskim (2015) czy w sanktuarium na Świętej Górze Polanowskiej (2016) i w kilku innych miejscach.

Do działań integrujących społeczność Banina i okolic należą też imprezy oparte o ważne kaszubskie zwyczaje, takie jak festyny sobótkowe i dożynkowe. Oddział prowadzi też Spotkania z Literaturą i Muzyką Kaszub. Przybywają na nie znane i zasłużone dla Kaszub i literatury kaszubskiej postaci, jak: tłumacz Nowego Testamentu na kaszubski Eugeniusz Gołąbek, ks. prof. Jan Perszon, prof. Duszan Pazdźski, prof. Jerzy Apanowicz, ks. dr Leszek Jażdżewski czy literaci Jerzy Stachurski, Jerzy Łysk, Henryk Musa, br. Zbigniew Joskowski, Ida Czaja i wielu innych.

Do tych spotkań szczególną jakość wprowadziła nowa cykliczna impreza (od 2011 r.) o nazwie Festiwal Filmów Kaszubskich. W związku z tym zaczęli się pojawiać przedstawiciele mediów, filmu i muzyki. Zazwyczaj są to osoby ściśle związane z Kaszubami. Wśród nich byli: aktor i reżyser Krzysztof Gordon, scenarzysta Mirosław Piepka, uciekinier z Auschwitz Kazimierz Piechowski, dziennikarze Bożena Olechnowicz, Bogusław Olszonowicz i Jan Błaszowski,

Zawsze przybywają na FFK wybitni goście. Na zdjęciu Mirosław Piepka – scenarzysta „Kamerdynera” (drugi z prawej). Obok kompozytor Jerzy Stachurski. Od lewej: Witold Szmidtko – przewodniczący RM w Żukowie, Wojciech Kankowski – burmistrz Gminy Żukowo i Albin Bychowski – wiceprzewodniczący RM w Żukowie.

autorzy książek Marian Hirsz, Witold Bobrowski i wielu innych znamienitych gości. Festiwalowe seanse odbywają się z reguły w każdy czwartek lipca w restauracji „Mùlk” w Miszewku, która jest własnością Dariusza Labuddy z Banina. Każdy z seansów ściąga ponad setkę gości. Festiwal przez to stał się sztandarową imprezą partu, która przede wszystkim integruje, ale także znakomicie pobudza do powstawania kolejnych dzieł, zwłaszcza filmów. Takim przykładem jest dokumentalny film o Karolu Kreffcie pod tytułem „Król Kaszubów” zrealizowany w oparciu o dotację Narodowego Centrum Kultury w Warszawie. Film powstał pod koniec 2017 r. i był już kilkakrotnie emitowany w Telewizji Polskiej. Kolejnymi przykładami filmów są „Nieustraszeni żołnierze z Kaszub” oraz „Swiόνowskò nasza Matinkò”. Oba miały swą inaugurację w Telewizji Publicznej w 2018 r., natomiast wcześniej pokazane były już na festiwalu.

Wrażliwość artystyczną wzmacniają także koncerty kolęd kaszubskich oraz Wojewódzki Konkurs Pieśni o Janie Trepczyku (organizowany ze Szkołą Podstawową im. J. Trepczyka w Miszewie). Oddział podejmował i podejmuje cał-

Oddział ZKP odegrał znaczącą rolę w powstaniu filmu „Kamerdyner”.
W środku reżyser Filip Bajon.

kowicie nowatorskie inicjatywy, jak Konkurs Multimedialny¹⁸⁶ „Kaszëbscë Karaoke”¹⁸⁷, Folklorystyczny Konkurs Zespołów Dziecięcych „Òd se cos dac” (ze Szkołą Podstawową im. ks. prał. J. Bigusa w Baninie) wraz z wręczaniem tytułu księżniczki i księcia Kaszub za najlepsze prace hafciarskie. Ten ostatni konkurs połączony był z nadaniem imienia prof. Gerarda Labudy riondu w Baninie (2017) oraz Augustyna Chrabkowskiego riondu w Rębiechowie (2018).

Oddział prowadzi także działalność wydawniczą. Jak dotychczas doprowadził do wydania kilkunastu książek o regionie. Są to: a) pozycje literackie – Augustyna Chrabkowskiego *Jak jô bël bògati* (2007), Doroty Wilczewskiej *Pòd*

¹⁸⁶ Konkurs odbywał się cztery razy w latach 2007-2010. Jego finał organizowany był w Żukowie oraz w Kartuzach. Organizatorem zawsze był ZKP w Baninie, który przez to pragnął ukazywać kaszubszczyznę obecną w nowoczesnych obszarach życia, zwłaszcza młodszych Kaszubów. Jednym ze sponsorów konkursu był Waldemar Kucharski z Banina, który mówił: *Ten konkurs zainteresował mnie podwójnie. Jestem zawodowo związany z multimediami, a po drugie wciąż poznaję region, w którym zamieszkałem przed dwoma laty. Między innymi dzięki takim akcjom poznaję Kaszuby, w które wrastam szybciej niż drzewa w moim ogrodzie.* Zob.: J. Antonowicz, *Kaszuby w multimediami*, „Norda”, 8 czerwca 2007.

¹⁸⁷ „Kaszëbscë Karaoke” po raz pierwszy zorganizowano w 2017 roku. Przyniósł sześć nowych teledysków promujących współczesną muzykę kaszubską. W 2018 r. nadeszło już osiem prac. Zob.: J. Stefanowska, *Filmy kaszubskie i o Kaszubach*, „Dziennik Bałtycki”, 3.08.2018 r., gdzie napisano m.in.: *Powstały ciekawe teledyski, które udanie mogą wspierać nauczanie kaszubskiego w szkołach, mogą być prezentowane na wszelkich wydarzeniach kulturowych.*

pierznã Dobrëgò (2010), antologia wierszy o Królowej Kaszub *Królewò łãk i jezór* (2009), *Kaszëbską stëgnã żëcégò*, Roberta Grotha, Szymona Jancena i innych (2017), b) książki o historii Gminy Żukowo – *Zrzeszeni w Baninie* (2006), *Sila Żukowa* (2009), *Dzieje klasztorów norbertańskich w Żukowie* (2010) ks. Franciszka Okroya, *Norbertańska sila Kaszub* (2011) A. Grotha i E. Pryczkowskiego, *Jan Trepczyk a współczesny kaszubski ruch śpiewaczy* (2012), *Leksykon Ziemi Żukowskiej*, (2012), *Król Kaszubów. Karol Krefft* (2016), c) śpiewniki – *Wanoga z piesnią* (2014) Edmunda Lewańczyka i *Serce miec* (2015) Jerzego Stachurskiego i E. Pryczkowskiego. Wydano też pięć kaszubskojęzycznych płyt kompaktowych o tytułach: *Òd se cos dac i Cël daleczy* (wykonawca – zespół „Śpiéwné kwiôtczì”), *Oratorium kaszubskie* („Śpiéwné kwiôtczì”, „Młodzëzna” oraz Weronika Korthals, Ewelina Pobłocka, Katarzyna Herrman, Piotr Kitowski, chór „Lutnia” z Luzina, chór „Pięciolinia” z Lini, „Koleczkowianie”, „Fermata” z Żukowa, „Bel canto” z Bożegopola, Overtake z Kartuz), *Wiedno Kaszëbë* („Młodzëzna”) i debiutancki krążek Weroniki Pryczkowskiej *Dwie stëgnë* (2017).

Oddział wkłada też dużo wysiłku w rozwój kontaktów pomiędzy Kaszubami w Polsce i Kanadzie. Rozpoczęły się od spotkania w maju 2007 r. z liderem stowarzyszenia Wilno Heritage Society Davidem Shulistem i jego zastępcą Edwardem Chippiorem. Kulminacją tych kontaktów było zorganizowanie wyprawy do Kanady w 2016 r., podczas której odbyła się intronizacja repliki Matki Boskiej Sianowskiej na Kaszubach Ontaryjskich.

Upamiętnia też lokalnych i regionalnych bohaterów Kaszub. Świadectwami tego są: obelisk pamięci ks. prał. Józefa Bigusa przy kościele w Baninie (2006), poświęcenie tablicy pamięci ks. prał. Franciszka Gruczy – tłumacza Biblii na kaszubski w Sianowie (2016), odsłonięcie obelisku dra Floriana Ceynowy w Sianowie (2017), rond im. prof. Gerarda Labudy i Augustyna Chrabkowskiego, tablicy pamięci Karola Kreffta w Chmielnie (2017), także nadanie nazw ulic kaszubskich patronów. Pierwszymi z nich są: w Miszewku Gryf Pomorski, w Pępowie Aleksander Majkowski, Jan Trepczyk i Karol Krefft, w Miszewie Ks. Franciszek Ksawery Okroy i ks. prał. Józef Bigus, w Baninie Jan Trepczyk i Franciszek Treder, zaś w Żukowie ks. Józef Wrycza¹⁸⁸.

Szczególłą troską banińskiego Zrzeszenia jest działalność młodych. W tym celu doprowadzono do powołania w dniu 6 grudnia 2003 r. Klubu Młodych Kaszubów „Cassubia”. Pierwszym prezesem była Magdalena Bisewska, po niej stery przejęła Renata Pupacz, a obecnie dzierży je Robert Groth. Swą działalnością klub nawiązuje do historycznej korporacji założonej w Warszawie przez

¹⁸⁸ AZKPB, Listy do członków Oddziału.

Finał konkursu „Kaszëbsczé Karaoke”.

Karola Kreffta, powojennego starostę kartuskiego, założyciela oddziałów Zrzeszenia w Żukowie i Chmielnie, patrona górnego ronda w Żukowie. Zgodnie z regulaminem główna działalność skupiona jest na integracji młodzieży z terenu gminy Żukowo oraz innych gmin kaszubskich wokół kwestii związanych z wszechstronnym rozwojem tego terenu. Ważnym elementem działalności jest medialna aktywność młodych. Jej przejawem była współpraca z Telewizją Gdańsk, Radiem Gdańsk, Radiem Kaszëbë, Telewizją Wybrzeże i Twoją Telewizją Morską, w której powstał cykl programów „Gòdómë pò kaszëbskù” z udziałem członków klubu. Młodzi prowadzą też portale internetowe „Něžë” i „Młodi Kaszëbi”¹⁸⁹. Najważniejszym wydarzeniem było zorganizowanie I Kongresu Młodych Kaszubów, który odbył się w 19 listopada 2016 r. w Kartuzach. Po kongresie – wzorem „Cassubii” z Banina – powstały kolejne kluby „Òska” z Luzina i „Garecznica” z Chmielna. Na I zjeździe pokongresowym odsłonięto w Chmielnie tablicę pamięci Karola Kreffta. Działania klubu opisane są w wydanej przez ZKP Banino książce *Kaszëbskò młodëch rewòlucjò*¹⁹⁰.

Wyrazem aktywności oddziału są liczne konkursowe nagrody, ale także prestiżowe wyróżnienia przyznawane członkom przez inne instytucje, np. Skry Ormuzdowe. W ostatnich latach otrzymali je: poeta Henryk Musa (2012), Elżbieta Pryczkowska (2013) oraz małżeństwo Bernadeta i Czesław Bielicy (2016). W 2018 r. Robert Groth otrzymał Stypendium im. I. Trojanowskiej za działalność dziennikarską. Zrzeszeniowe i gminne wyróżnienia oraz medale otrzymali także: Jerzy Komkowski, Witold Szmidtko, Albin Bychowski, Jerzy Stachurski, Dariusz Labudda i E. Pryczkowski.

¹⁸⁹ AZKPB, Dokumentacja KMK „Cassubia”.

¹⁹⁰ K. Kankowska-Filipiak, E. Pryczkowski, *Kaszëbskò młodëch rewòlucjò*, Banino 2017.

III. BANINO I OKOLICE PO WOJNIE DO DZIŚ

Konkurs „Ód se cos dac” jest ważnym wydarzeniem kulturowym w życiu Banina. Na zdjęciu kulturowa nadzieja wsi, zespół „Banińskie Dzwoneczki”.

Zespół „Mùlczì” z Miszewa. Trzeci od lewej (z tyłu) gość z Hamilton Janusz Charczuk.